

BURDUR – ÇATAĞIL KÖYÜ

KIZILIN MAĞARASI RAPORU

1. GEZİNİN YAPILDIĞI

Mağara: Kızilin

Köy: Çatağıl

İlçe: Merkez

İl: Burdur

2. GEZİ TARİHİ

28-30 Mayıs 2009

3. KATILANLAR

Mehmet Emre Döker, Aslı Döker, Murat Yüksel, Başak Akçakaya, Yunus Emre Özel, Yaman Özakın, Emrah Çoraman, Gökhan Koyuncu, Can Arbak, Süha Yararbaş, Sencer Coltu, Havva Yıldırım Coltu, Özgün Sarısoy, Nüket Şentürk, Mustafa Emre Ertem, Kenan Kes, Neşe Önal, Gülgün Gürcan, Merve Çevik, Alime Çankaya

4. GEZİNİN AMACI

Önceki yıllarda başladığımız Kızilin Mağarası araştırma gezilerine devam ederek mağaranın halen keşfedilmemiş bölümlerini araştırmak, ölçüme devam ederek keşfedilen bölümlerin ölçümlerini tamamlamak. Ayrıca 2008 Eylül ayında keşfedilen Büyük Galeri ve Kemikli Galeride bulunan toprak testi ve kapların Burdur Müzesi nezaretinde dışarı çıkarılması, müzeye teslim edilmesi. Mağara içinde insan eliyle oluşturulmuş tarihöncesi mezar ve taş platform kalıntılarının Müze arkeologları tarafından incelenmesi, bunun için arkeologlara nezaret edilmesi ve güvenliklerinin sağlanması. Arkeoloji çalışmasının fotoğraf ve video ile belgelenmesi.

5. ULAŞIM

İstanbul'dan kiralanan minibüs ve şehirlerarası otobüsler ile.

6. KAMP

İnsuyu Mağarası'nın önündeki mesire yerinde konaklandı.

7. SPELEOLOJİ

Mağara İnsuyu Mağarası'nın kuzeyinde, kuş uçuşu 2 km mesafede bulunmaktadır. İnsuyu Mağarası girişindeki köy yolundan kuzeye Çatağıl Köy'üne doğru yürürken, köye varmadan sağdaki yamaçta mağaraya adını da veren Kızılkaya Mevkii gözükür. Mağaranın girişi dik duvar şeklinde yükselen kızıllımsı kayaların hizasında yaklaşık 70-80 m kuzeyde kalır. Kuzey Güney yönündeki fay kırıkları içinde oluşmuş mağaranın girişinin 1970'lerde bir deprem ile çöktüğü rivayet ediliyor. Bu sebeple giriş oldukça zor, çöküntü kaya ve toprak darallar arasında sürünerek yol bulunuyor. Girişin hemen altında bulunan büyük çöküntü salonun en alttaki batı ucundan yer altı su seviyesine kadar iniliyor ve üst katmanlara oranla nispeten daha solid kalker bölümden sürünerek ve baca yapılarak güneye doğru Ağlatan Galeri'deki uzun göle ulaşıyor. Buradan güneye doğru devam edildiğinde dar bir tırmanın ardından muhteşem kristal, perde, sarkıt, dikit oluşumlarla dolu Büyük Galeri'ye ulaşıyor. Yaklaşık 600 m çapındaki Büyük Galeri güneybatıdan kuzeydoğu istikametine doğru uzanan tavan yüksekliği 5-10 m arası değişen yatay bir çatlak, kuzeydoğu ucunda tekrar yer altı su seviyesine kadar inerek göllerle son buluyor, güneybatı ucunda ise en yüksek noktasına ulaşıyor. Galerinin tam ortasını kesen kuzey güney istikametinde bir fay çatlak göze çarpıyor.

İnsuyu ve Kızılın Mağaralarındaki su seviyelerinin aynı anda yükselip alçaldığı gözlemlense de, bölgedeki kalker tabakasının parçalı ve çöküntülü tabiatı yüzünden, bu mağaraların geçmişten beri süregelen rivayetlerin aksine, birleşme ihtimalleri oldukça zayıf görünüyor. Kızılın Mağarası uzunluğu 2100 m olsa da labirent gibi birbiri üzerine binmiş kollardan oluşan mağaranın, kuş uçuşu güneye doğru uzandığı mesafe 200 m'yi geçmemektedir.

1998'den beri yapılan gezilerde bölgedeki artezyen kuyularından çekilen suların hem Kızılın hem de İnsuyu Mağaralarında bulunan göllerdeki su seviyelerini dengesiz bir şekilde düşürdüğü gözlemlenmiş, bu ani değişikliklerin Kızılın Mağarasının nem oranını etkileyerek mağara içindeki kristallerin kararmasına sebep olduğu tespit edilmiştir. Yöre halkından öğrenildiği üzere ağır cezalara rağmen su sıkıntısı yüzünden patates tarlalarını sulayabilmek için kaçak kuyular açılmakta, bu da milyonlarca yılda oluşmuş mağaraları çok kısa sürede olumsuz yönde etkilemektedir.

28 Mayıs Perşembe günü Mehmet, Murat, Gökhan, Can, Emrah, Süha, Sencer, Havva ve Alime'den oluşan birinci ekip girerek Kemikli Galerinin bulunduğu alana gerekli malzemeleri taşıdılar. Alime Hanım'ın buluntuları gezerek çıkartılacak kapları sınıflandırdı. Mağara ve çıkartılacak kaplar hakkında genel bir fikir sahibi olarak, ertesi gün kapları dışarı çıkarmak için gerekecek olan yöntem hakkında karar verildi. Bu esnada Alime Hanım buluntuların fotoğraflarını çekerken, ekibin kalanı da video ve fotoğraf çekimleri yaptı.

29 Mayıs Cuma günü Mehmet, Murat, Gökhan, Süha, Sencer, Havva, Emre, Kenan, Başak, Özgün ve Alime'den oluşan ikinci ekip ilk gün sınıflandırılan ve dışarı çıkarmak için hazırlanan kapları kırılmamaları için özenle paketleyerek bir araya topladı ve Büyük Galeriden mağaranın dışına kadar elden ele yapılarak kırmadan dışarı çıkardı. Bu esnada iki kamera ve bir fotoğraf makinesi ile çalışma sonuna kadar görüntülendi.

30 Mayıs Cumartesi günü Mehmet, Murat, Süha, Sencer, Havva, Emre, Başak, Özgün, Yaman, Nüket, Merve, Aslı ve Gülgün'den oluşan üçüncü ekip haritadaki (?)'lerinden birini araştırmak ve çekimlere devam etmek üzere son girişi yaptı. Keşif ekibinin girdiği kolda mağaranın devam ettiği ve devam eden kolda bir kap daha bulunduğunu gözlemledi. İnsan faaliyetlerinin en yoğun olduğu Kemikli Galeride insan yapımı 16 adet platform sayıldı. Bu platformların her birinde standart olarak bir hayvana ait (domuz olabilir) çene kemikleri, kürek kemikleri, ateş izleri, kap parçaları ve kemikler olduğu görüldü.

8. SPELEO BİYOLOJİ

Kızılın Mağarası girişindeki salonda ve Büyük Galeride kuzeydoğu uçtaki büyük gölün orada konaklayan Büyük Nalburun Yararası bireylerine rastlandı. Bu gölün etrafındaki kumlu alanda çok miktarda yarası kemiği görüldü. Kemikli Galeride uçsarı yarasarlar görüldü. Büyük Galeride beyaz mağara İso pod'ları görüldü.

9. MAĞARA TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ

Mağaranın girişi çok dar ve çöküntü kayalardan oluşmaktadır. Mağaranın derinliklerine ulaşabilmek için çöküntü kayaların ve toprağın içerisinde uzunca bir süre sürünerek ilerlemek gerekmektedir. Turizme açılması için herhangi bir yol ve ışıklandırma çalışması yapılması mümkün olmadığı gibi deneyimsiz kişilerin bile girmesi göçük ve kaybolma tehlikesi yüzünden tehlikeli ve sakıncalıdır. Ayrıca mağaranın arkeolojik önemi sebebiyle izinsiz girilerek buluntulara zarar verilmemesi gerekmektedir.

10. SPELEO ARKELEOJİ

Yukarıda da söylendiği gibi 1998 tarihinde keşfedilen Kızılın Mağarasında ekibin, büyük galeri ve kemikli galeri olarak adlandırdıkları galeride ilk günkü keşif amaçlı çalışma sırasında hatırı sayılır (sayılabilen 10 adet) çoklukta iskelet sistemi, kap ve kap parçalarıyla karşılaşılması mağaranın yaşamsal alan ötesinde gömü alanı (nekropol) olarak kullanıldığını yansıtmıştır. Ancak ikinci gün görülebilen düz kayaçların eğimli kısımlarının“L” şeklinde; yüksekliği 25 -30 cm. arasında değişen, uzunluğu ise 100-150 cm. olarak belirlenen duvarlarla kapatıldığı görülmüştür. Bu platformlardan ancak iki adedi net olarak anlaşılabilmiştir. Sözü ettiğimiz bu platformlarda yoğun kül, kömür kalıntılarının varlığı yaşamsal alan olarak kullanılmış olabileceği gibi kremasyon gömü yapılmış olması olasılığını düşündürmektedir. Kapların, tek kulplu, tutamaklı oluşlarının yanı sıra tipolojik çeşitliliği mağaranın yaşamsal alan olarak kullanıldığı fikrini desteklemiş ve bu fikri güçlendiren bir başka olgu ise bazı kap parçalarında, pişirme kaplarında görülen pişirmeden meydana gelen yanma izleri görülmüştür. Mağara sadece nekropol olarak kullanılmış olsa idi bu kadar çok kap çeşitliliği ile karşılaşılması gerekir olduğu fikrine varılsa da büyük ölçekteki kaplar, hayvan iskeletleri ve küçük kapların iç içe oluşları kremasyon gömüyü düşündürmektedir. Bütün olasılıkları değerlendirmek ve arazi yüzeyinde fikir sahibi olmak amacıyla ikinci gün 3 saat yüzey araştırması yapılmış yüzeyden toplanan seramikler çöküntü, mağara eteği olarak gruplandırılmıştır. Bu grup içinde Roma Bizans seramiği ile karşılaşılması ama prehistorik seramik ile karşılaşılmamıştır. Kızılın mağarasına en yakın Prehistorik yerleşim Kurna Köyündeki Yarım Höyüktür. Höyükte Burdur Müze Müdürlüğü bir kurtarma kazısı yapmış ancak detaylı bir araştırma yapılmamıştır. Fakat Höyüğün yükseltisinden büyük çapta olduğu bu büyüklükteki bir höyüğün nekropolünün bu kadar küçük olabileceği sanılmamakla birlikte mağara ile uzaklığı da 5-10 km kadardır. Bu kadar uzak bir alanın nekropol olarak seçilme olasılığı da yoktur. Bütün bunlar birleştiğinde Kızılın'de küçük bir topluluğun bir dönem yaşam alanı ve nekropol olarak kullanıldığı düşüncesini desteklemektedir. İskelet sistemi ve kaplar insütu halleriyle fotoğraflanmış iskeletlerin hoker şeklinde olduğu izlenimine varılmış ancak mağarada bir hareketlilikten dolayı insütu hallerinin bozulduğu gözlenmiştir.

Mağara duvarlarında resim gibi verilerle karşılaşılmamıştır.

Bulgular ilk tunç dönemine tarihlendirilmiş bunun yanında Kalkolitik dönem olabileceğini düşündüğümüz kap parçalarıyla da karşılaşmıştır. Geniş ağızlı bir kâseye ait parçalar ise siyah astarlıdır. İlk Tunç dönemine tarihlediğimiz sağlam olarak bulunan tek kulplu testi, tutamaklı testi ve iki adet çok az eksikle tamamlanabilen kap ile toplam sağlam dört adet eser yanında çok sayıda biçim çeşitliliği olan malzeme ve bir kafatasıyla, hayvan iskeletine ait parçalar çıkarılmıştır.

29 Mayıs Cuma günü tasnifi buldukları yere göre yapılan eserler mağaracı arkadaşların büyük bir titizlikle ve hassasiyetle çıkardıkları eserler 00:30 sularında Müzeye getirilmiş çıkarma esnasında zarar görüp görmediği ile ilgili fikir edinilmiş ve güvenliği sağlanmıştır.

Nemli mağara ortamında bulunan eserlerin hamurları çok iyi fırınlanmış deformasyon yok denecek kadar azdır. Ancak hamuru iyi süzülmediğinden çok grinlidir. Kaplar nem oranından doğacak olumsuzluklardan korumak amacıyla laboratuara taşındı ve kurumaları sağlandıktan sonra temizlendi. Temizleme işlemleri tamamlanan eserin tütleme çalışmalarından sonra teşhir aşaması gerçekleştirilecektir.

Yapılan çalışmalar sonrasında 1/25.000 ölçekli paftada sınırları belirtilen Kızılin Mağarasının 500 metre koruma zonu bırakılarak I.Derece Doğal Sit alanı olarak tescil edilmesi için hazırlanan öneri evraklarının Antalya Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Kuruluna iletilmesini arz ederiz. 29.06.09

Mehmet Emre DÖKER
Yönetim Kurulu Üyesi
Boğaziçi Uluslararası Mağara
Araştırma Derneği

Âlime ÇANKAYA
Arkeolog
Burdur Müze Müdürlüğü